

crediderunt: Omnes enim illi maledicti, qui non crediderunt. Maledictam autem tur-
bam aiunt, eo quod credidit, ipsi innumeris maledictis digni, utpote increduli, & alijs
incredulitatis authores. Cuius autem gratia Euangelista assignauit de Nicodemo, eo
quod uenerat nocte ad Iesum, & quod ex ipsis erat, ut ostendat eos mendaces. Quia
enim dixerant, quod nullus principum credidit in illum, ostendit quod & in hoc men-
tiantur. Ecce enim Nicodemus quum princeps esset, & unus ex eis, credidit in Christum.
Quomodo Nicodemus loquitur cum eis? Num lex nostra (inquit) iudicat hominem,
nisi prius audiat? Ostendit igitur hinc, quod neque legem cognoscebant, neque faciebant
quae legis erant, tamen de lege multum gloriarentur. Nam lex quidem nullum iubet
incondemnatum occidi, hi autem ad caedem eius qui non auditus, ruunt, unde manifeste legis sunt
prauaricatores. Dicendo igitur, & cognouerit quid faciat: ostendit quod non perfuncto-
rie, sed perfecte ac diligenter audire oporteat, ut cognoscatur quid faciendum, & non
incognitus ita condemnatur.

Responderunt, & dixerunt ei: Num & tu Galilaeus es? scrutare & uide quod a Galil-
lae propheta non surrexerit.

CAPUT VIII.

Terum igitur eis loquutus est Iesus, dicens: Ego sum lux mundi: qui sequi-
tur me, non ambulat in tenebris, sed habet lumen uitae.] Nicodemo
prudentissime pharisaeos redarguente, utpote iniqua perpetrantes: illi
perplexi facti, agrestius, imò ferocius responderunt, dicentes: Num & tu
ex Galilaea es? Qualem enim consequentiam habet hoc ad ea quae a Nico-
demo dicta? Ille dixit, quod non oporteat absque examine & iudicio condemnare Ie-
sum, sed legitime. Et ministros miserunt ad comprehendendum illum, & omnia ut dece-
bat, fecerunt. Et hi dicunt: Num & tu ex Galilaea es? Vides insipientiam? Vides quam
nulla uerborum consequentia? Deinde ignominiam eum afficientes, quasi imperitum,
dicunt: Scrutare & uide, quod propheta ex Galilaea non surrexit: hoc est, uade, disce,
quia usque ad hoc tempus non didicisti, quod propheta ex Galilaea non surrexit? Hae-
c autem dicunt, imperitiam illi adscribentes. Quid autem dixit Nicodemus? Pharisei:
num dixit quod propheta esset Iesus? Dixit, quod iniudicatum occidere non li-
cet: quomodo igitur uos ei qui talia dixit, sic respondetis? At Christus, quia crebro
Galilaeam ei obiecebant, & quasi de uno prophetarum dubitabant, ostendens eis
quod non sit unus ex illis prophetis, dicit: Ego sum lux mundi. Proprie lux, non pro-
phetica, quae non particularem & paruum splendorem habet, sed uera lux quae non Ga-
lilaeae uel Palaestinae terminis circumscribitur: sed mundi lux sum, & omnium homi-
num dominus, & de me propheta dixit: Ecce posui te in lucem gentium. Vtaris autem
& contra Nestorium etiam praesenti dicto: non enim dixit, in me est lux mundi: sed,
ego sum lux mundi. Ipse enim qui apparebat, homo erat & filius dei, ac lux mundi:
non sicut Nestorius delirat, quod in puro homine habitet filius dei: absit. Vnus enim
(sicut dictum est) erat Mariae & dei filius. Qui autem sequitur (inquit) me, non ambu-
labit in tenebris: hoc est, non manebit in errore, sed liberabitur ab errore & tenebris.
Interea & Nicodemum laudat & ministros, quod tam libere dixissent, nempe quod
in luce essent. Taxantur autem & pharisaei, quod in errore & tenebris essent, & clam
dolos struerent.

Dixerunt ergo ei pharisaei: Tu de teipso testaris, testimonium tuum non est uerum,
Respondit Iesus, & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeam de meipso, uerum est
testimonium meum: quia scio unde ueni, & quò uado: uos autem nescitis unde uenio,
& quò uado.] Quia dixerat, ego sum lux mundi, criminantur eum quasi de seipso te-
staretur. O insipientiam. Ipse sursum deorsumque scripturas trahit quae testentur, & ipsi
arguunt eum quasi de se testetur, ideo ad malignitatem ipsorum etiam responderet il-
lis: Esto ipse de me tester, quamuis hoc non faciam, sed tres habeam testes, patrem
meum, & opera ac scripturas, sicut & supra dictum est. Attamen ponamus quod

hic greci codices non habent quod in uitis
signum de muliere adultera

Esd. 4.2.

ipse de me tester, igitur licet etiam ego mihiipsi testarer, testimonium meum esset uerum: quia scio me dei esse filium, & non hominem purum, sed superne uenientem ut deus. Quomodo igitur mendax erit testimonium meum, quum deus sim? & propterea dignus cui credatur. Nam omnino deus testis sibiipsi maxime idoneus: sed & uolens ire ad deum uerum, quomodo mentirer ad non mendacem abiturus?

Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam. Porro etsi iudicem ego, iudicium meum uerum est: quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater. Ego quidem (inquit) quum deus sim, & ex supernis uenerim: uos autem solum spectatis ad hoc quod apparet: & quia in carne sum, carnem contemptam me esse suspicamini, & non deum ac a deo uenisse: secundum carnem iudicatis, hoc est periculose. Nam sicut qui in carne uiuit, improbe dicitur uiuere: ita & qui secundum carnem iudicat, iniuste iudicare dictus est. Deinde quemadmodum dixisset quispiam: Si nos Iudaei iudicamus iniuste, quare non punis? quare non condemnas? dicit: Non ad hoc ueni, ut iudicem: ego enim nullum nunc iudico. Et si iudicem, iudicium meum uerum est. Etenim condemnati essetis, si quidem uoluisset iudicare: sed quia nunc non est tempus, in aduentum secundum differam condemnationem uestram: quemadmodum & alio loco dicit, Quia non ueni ut iudicem mundum, sed saluem. Quod autem ipse omnium iudex, audi os quod mentiri nescit, Pater iudicium omne dedit filio: atque ita, quando audis, quod ego nullum iudico, non de futuro aduentu, sed de praesenti dictum intellige. Dicendo autem: Non sum solus, sed & pater meus mecum est: ostendit quod non ego solus condemno uos, sed & pater. Non enim aliter quidem ego iudico, aliter uero pater: sed sicut ego, ita & ille: & sicut ille, ita & ego.

Deut. 17. 9.

19.

1. Corinth. 13.

Heb. 10.

Quin & in lege uestra scriptum est, quod duorum hominum testimonium uerum est. Ego sum qui testimonium fero de meipso, & testimonium fert de me qui me misit pater. Dicat hoc loco Ariani & Eunomiani, dicentes non consubstantiali patri filio: si non fuisset eiusdem substantiae, quomodo ausus fuisset dicere, eiusdem autoritatis sum cum patre, & similiter dignus cui fides habeatur? Nam quemadmodum quum duo homines de eadem re testantur, & uerum est illorum testimonium, manifestum quod utriusque eadem idoneitas in testando: ita & hoc loco nihil minus habere declarat suum testimonium patris testimonio. Audi enim quod consequenter magna autoritate dicit, Ego sum qui testimonium fero de meipso, & testimonium fert de me pater. Vides aequali autoritate, & quomodo se aequat ad testimonium facit idoneum atque patrem: id quod non ausus fuisset dicere, si quidem dignitate patre fuisset inferior, & non aequalis illi ac consubstantialis. Nam si uoluisset subiectionem & imminutionem quandam ostendere, non se se patri connumerasset, nec suum cum patris testimonio locasset: sed seruus quum esset, ut blasphemant haeretici, in unum conseruatorum respexisset, & illum constari fecisset, ut Ioannem dico uel prophetas: & in summa, si quidem tale uoluisset testimonium, testimonium inuenisset: nunc autem uolens se ostendere consubstantiali patri, se patri connumerat. Ne mireris autem, si alio loco & Ioannem, & Moysen, & prophetas adducit de se testantes. Hoc enim facit ad auditorum sententiam: & quoniam illi Ioannem & Moysen suum praeponebant, eius gratia eos qui existimabantur apud illos magni & nobiles, in testimonium trahit, & ita quia de deo & patre magnam habebant opinionem: quid enim aliud glorificabant ut deus: adducit nunc & illum ipsum in omnibus testem. Et quia se ipsum ad talem testem, qui nec falli, nec mentiri potest, adordinat, manifestissimum quod autoritatem & potestatem eandem cum patre habebat. Confundatur qui seruum illum, & per omnia minorem patri dicunt.

Dicebant ergo ei: Vbi est pater tuus? Respondit Iesus: Neque me nostis, neque patrem meum. Si me nouissetis, & patrem meum nouissetis. Haec uerba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius. Quia ut tentantes interrogabant eum de patre, & non discendi gratia, ex propter neque responso dignatus illos, sed dicit: Neque me nostis, neque patrem meum: hoc est, non potestis scire patrem absque me: atque ita si putatis colere deum, non creditis autem ipsum patrem esse meum, qui uerus sum filius, nihil perderit uobis, neque nouistis ut oportet agnoscere: quia cognoscere etiam & honorare etiam me: nunc autem quia me nescitis, nec honoratis: illum quod

quod nescitis, nec honoratis, etiam si putetis. Quod autem me nescitis, non alia uobis causa est, sed uos uobis ipsis. Audis qui filium impie patri subiicis, nisi consubstantialis esset patri, quomodo dixisset: Si me sciretis, & patrem meum sciretis utique? Si enim (ut uos dicitis) creatura est filius, quomodo qui nouit creaturam, nouit & deum? Non enim qui nouit substantiam angeli, nouit & substantiam dei. Quia igitur qui scit filium, & patrem scit: sequitur eiusdem substantiae esse patrem cum filio. Etiam inquit, & is qui creaturam nouit, nouit deum: Minime. Multi enim, immo omnes creaturam quidem & uident, & sciunt: deum autem neque uidit quis, neque nouit. Haec autem loquebatur Iesus in gazophylacio in medio templo, & ita libere loquebatur. Attamen qui occidere illum querebant, & in manibus illum habebant, non audebant apprehendere eum. Et neque sic intellexerunt, quod reuera diuina uirtutis erat opus, stipatum hostibus in medio illorum illa sum manerem ac intactum, maxime quum illi ante pascha quaesierint, & insidiati fuerint. Quem igitur, quum non adesset querebant, contra quem ferociebant, uel absentem hunc in medijs retibus habentes, habere nequeunt, & uirtutem eius neque sic agnouerunt. Quia nondum uenerat hora eius: hoc est, idoneum mortis tempus, quo se traditurus erat, nondum urgebat. Etenim neque tunc potuissent aliquid aduersus eum, nisi fuisset tempus opportunum, quod ipse sibi delegerat. Non enim impotentiae erat crucifigi, sed permissionis. Permisit enim quantum uoluit. Quia illi iam pridem desiderabant occidere illum, sed tenebantur inuisibilibus uinculis uirtutis suae. Oportebat enim eum diutius uersari in uita secundum carnem, ut maioris utilitatis hominibus fieret author, monstrando signa & sermones, & doctrinas. Quidam autem illud, Vbi est pater tuus, sic intelligunt dictum esse a Iudeis ad dominum, quasi ad iniuriam & probum. Opprobrabant enim ei, quasi ex fornicatione natus esset: & quasi non cognosceret patrem suum, haec dicebant. Et aliter: Patrem eius ut uilem habebant Ioseph, & dicunt: Vbi est ille pater tuus? quasi dicerent, obscurus est & ignobilis tuus, quid illum tantopere iactas?

Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego uado, & quaeritis me, & in peccato uestro moriemini. Quod ego uado, uos non potestis uenire. Dicebant ergo Iudaei: Num interficiet semetipsum, quia dicit: Quod ego uado, uos non potestis uenire? Et dicebat eis: Vos ab infernis estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego de mundo hoc non sum. Dixi ergo uobis, quod moriemini in peccatis uestris. Si enim non credideritis quod ego sum, moriemini in peccatis uestris. Qua de causa crebro illis dicit: Ego uado, & quaeritis me? ut ita concutiat & terreat animos eorum. Et uide quam statim inciderint in curas, & perplexi animo dicebant: Nunquid interficiet seipsum? quamuis cupiebant se ab illo liberari, & illum de medio tolli optabant, atque etiam occidere moliebantur: attamen ita magnum quiddam de hac re imaginabantur, ut perplexo redderentur animo. Insuper saepe dicebat, Ego uado: ut monstraret quod praesciat suam mortem, & quod non illorum uirtutis opus crux sit, sed eiusdem uoluntatis suae. Vado enim inquit, non uos meducitis, ego sponte uado. Dicendo autem, Vos non potestis uenire quod ego uado: ostendit quod resurrecturus sit ipse quidem in gloria, & confessurus ad dexteram patris, ipsi autem in suis peccatis morituri sint. Illi igitur quid ad haec dicunt? Nunquid occidet seipsum? Dominus autem tollens hanc illorum suspicionem, ostendit quod non careat condemnatione se occidi. Vos ab infernis estis, nihilque diuinum cogitare ualentes, ita cogitatis. Ego autem quum non sim ex hoc mundo, hoc est, nihil mundanum & terrenum sapio, nunquam in tantam perueniam insaniam, ut meipsum occidam. Hoc enim diabolicum est, & non diuinum. Hoc loco Apollinarius occasione sumpta, Manichaeos omnes sequens dicit: Vides quod non erat ex mundo hoc corpus domini, sed de supernis ac de caelo, sicut & diuus Paulus dicit, quod secundus homo dominus de caelo? Quid igitur est dicendum? Interrogare oportet illum, quomodo intelligat, quod ad apostolos a domino dicitur, Vos non estis ex mundo: num & illi corpus habuerunt caeleste, & non huius creationis, uel quod non sapiant quae huius mundi sunt, dixit dominus hoc? Manifestum quod ideo, quia non sapiebant quae huius mundi. Ita & nunc intelligendum, Ego non sum de hoc

mundo: hoc est, nō sum unus ex uobis, qui mundana sapiunt. Sicut & Paulus ad quosdam dicens, Non estis in carne: non incorporeos eos esse dicit, sed testatur quomodo uirtutum studiosi sint, & à carnalibus affectionibus liberi. Quid igitur ultra dicit eis dominus? Si non credideritis (inquit) mihi, in peccatis uestris moriemini. Quum enim propter hoc uenerit, ut tollat peccata mundi, haud aliter remissionem peccatorum accipere possumus, quàm per baptismum. Impossibile autem est baptizari eum qui nō credidit. Omnino igitur necessarium postea in suo peccato mori infidelem. Nō enim exiit uete
 1047. 3. rem hominem, quia non baptizatus fuit. Idcirco & alio loco dicit dominus: Qui nō credit, iam iudicatus est: non propter hoc tantum quod non credidit, sed & quia priora peccata habens, moritur.

Dicebant ergo ei: Tu quis es? Et dicit eis Iesus: In primis, quod & loquor uobis, multa habeo quæ de uobis loquar ac iudicem: sed qui me misit, uerax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Non cognouerunt, quod de patre eis locutus esset. Post tantum tempus, post tantorum miraculorum ostensionem interrogant eum: Tu quis es? Ita fuerunt insipientes & irrisores. At dominus inquit: In primis quod & loquor uobis, Vos (inquit) indigni estis, ut audiat à me sermones, & discatis quis sim. Omnia enim tentantes dicitis, & nihil ex his quæ loquor auditis. Ego autem possem uos etiā arguere: & non solum arguere, sed & punire. Hæc enim duo insinuat, dicens: Quia multa possem uobis loqui, & iudicare: per loqui, reprehensionem; per iudicare, condemnationē intelligens. At qui misit me, inquit, non ad hoc misit me, ut iudicem ac arguam. Non enim misit deus filium suum, ut iudicet mundum, sed ut saluet mundū. Igitur quia pater meus ad saluandum me misit, uerax autem est, meritò nullum iudico nunc, sed solum loquor quæ audiui de patre meo, ea quæ ad salutem scilicet spectant, non ad reprehensionem. Hæc autem dicebat: ut ne putent quod ut impotens non puniat eos, ostendit quod non puniat eos tanquàm impotens, sed non uolens: quia non ad puniendum, sed saluandum uenerit. Hæc autem illo dicente, tam insipientes erant, ut non cognoscerent (inquit) quod patrem suum eis diceret, quamuis tanta de patre eis dicta essent, atqui uere obtenebratum erat insipiens cor eorum. Quidam autem sic intelligunt: Qui misit me, uerax est. Possem (inquit) & nunc iudicare uos, sed referuo in futurum seculum. Non creditis autem, & retributionis tempus non suspicamini. Sed quamuis uos non credatis, saltem uel pater meus est fidelis, qui statuit diem quo retribuatur uobis, qui & misit me ut prædicem illa, & manifestem mundo eius & iustitiam, & uirtutem.

Dixit ergo eis Iesus: Quum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quod ego sim, & à me ipso faciā nihil: sed ita ut docuit me pater, hæc loquar. Et qui me misit, mecū est. Non reliquit me solum pater, quia ego quæ placita sunt, facio semper. Postquam multa signa eis fecit, & nō attraxit illos, nunc de cruce cū eis loquitur. Vos enim inquit, tunc putabitis uos extra omnem sollicitudinem & metum fore, & à me liberatos, quum me crucifixeritis: ego autem dico quod tunc scietis quod ego sum, hoc est Christus filius dei, qui omnia porto & duco: & non sum cōtrarius patri, neque à memetipso facio uel loquor: non habeo enim uoluntatē propriā separatā à uoluntate patris. Quomodo autē cognituri sunt ipsum in cruce: à signis, quæ tūc & à resurrectione, & captiuitate: omnia em̄ hæc poterāt declarare eius fortitudinē. Vtrūque igitē scietis, & fortitudinē meā, quando crucifigetis me, & cōcordiā meā cū patre. Neque em̄ pater ultus esset me data ciuitate uestra Romanis, uel signis in cœlo factis, nisi filius ei⁹ essem, et eiusdē sciētia, & nō cōtrarius. Tunc igitē scietis quod quæ doceo & dico, ab illo sint diuina omnino & uerba dei, ac nō mea, sed eius qui misit me. Deinde, ut ne putet quod missum esse, subiectionē significet, dicit: Pater meus mecū est. Nam quamuis miserit me ut hominem, at nō separatus sum ab eo, sed mecum est, ut deus cum deo. Et iterum ad humiliora sermonē deducens inquit: Et non misit me solum, quia ego placita illi facio. Propter Iudæos autē tā humilia uerba loquit. Quia enim illi dicebāt, quod nō sit ex deo, quia sabbatum nō seruat: dicit, quia quæ bene placita sunt illi facio, & ita quamuis sabbatū soluam, placitum hoc illi est.

Ex

Ex his autem humilibus uerbis, ipse quidem nihil nocebat suae gloriae. Auditoribus autem utilitatem afferebat, immo & gloriam suam per haec constituerebat: nam audientes eum quod omnia in patrem referret, immo adijciebantur & credebant in illum. Et ita humilia magis exaltabant illum. Vides opera beatæ humilitationis. Et quod hæc sic se habeant, audi sequentia.

Hæc illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderant ipsi Iudæos: Si uos manseritis in sermone meo, uere discipuli mei estis, & cognoscetis ueritatem, & ueritas liberos reddet uos. Vt dicebam, per humilia uerba plures aduenisse auditores, ita & Euangelista significat. Hæc, enim inquit, illo loquente, multi crediderunt. Hæc humilia scilicet uerba, & indigna gloriae suae: & ita semper quando audis eum parum quiddam & humile de se loqui, ne turberis. Propter auditores enim talia loquitur, non ualentes sublimius quiddam capere, sed statim ferocientes. Quid autem non euenisset, si nequiuissent ad profunditatem theologicæ sacramenti pertingere, quum & Christianis eius uirtutem agnoscentibus, & per ipsum saluatis, sublimitas gloriae eius impertingibilis sit? Audiens autem, quod multi crediderint, sic intellige quod uulgariter crediderint, & non ut oportebat, sed sicut placati & demulsi uerborum humilitate: quia non fuerunt tot uere fideles, id quod manifestum. Dicebat enim (inquit) ad eos qui crediderant Iudæos: Si uos manseritis in sermone meo: significat enim eos superficialiter credidisse, & propterea non permanuros in fide. Hac quoque reprehensione indicat se nosse illorum pectora, & quod sit deus. Quia autem & recesserant qui prius putabantur discipuli eius esse, ideo ad eos qui nunc crediderunt dicit, quod illi quidem recesserunt. Si autem uos manetis in sermone meo & fide, agnoscetis ueritatem, hoc est me. Ego enim sum ueritas, quasi nunc quidem non agnoscitis ueritatem. Non enim ueritas, sed umbra & typus sunt omnia, quæ uos in lege tenere creditis. At si me agnoscitis, quia sum ueritas, ueritas liberos uos reddet, hoc est ego, à peccatis scilicet. Qui enim credit in eum qui tollit peccatum mundi, omnino liberatus est à peccatis. Sicut igitur his qui non credunt dixit, In peccatis uestris moriemini: ita his qui manent in fide, promittit libertatem à peccatis. Nam legales quidem aspersiones & sacrificia non liberant à peccatis. Figura enim fuerunt. Spirituale autem & uerum sacrificium per fidem & agnitionem liberat nos, qui ultra serui non sumus, sed filij dei efficiamur.

Responderunt ei: Semen Abraham sumus, neque cuiquam seruiuimus unquam. Quomodo tu dicis: Liberi reddemini? Respondit eis Iesus: Amen amen dico uobis, quod omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Si ergo filius uos liberos reddiderit, uere liberi estis. Iterum arrogantes ad ignobilem suam nobilitatem respicientes inspicunt: Semen Abraham sumus, quamuis de alio eos indignari oportebat. Dixerat enim eis, Veritatem sciatis: quapropter oportebat dicere, quid autem? ueritatem igitur nescimus: mendacium ne sunt omnia nostra? sed nihil horum eis curæ erat, sed suspicabantur obprobriari sibi seruitutem & ignobilitatem in mundanis negocijs. Semen, dicentes, Abraham sumus, nusquam memores sunt suorum operum, sed ad patres recurrunt. Ideo & Ioannes ad eos dixit: Ne coeperitis dicere, patrem habemus Abraham. quamuis manifeste mentiti sint, dicentes: Nulli seruiuimus. Serui erunt enim, quoties in captiuitatem ducti sunt, & Aegyptijs, & Babylonijs, & alijs multis. Non arguit autem eos dominus mendaces, quia non studebat ostendere seruos hominum, sed peccati: quæ grauior seruitus est, à qua solus deus liberare potest. Remittere enim peccata solius dei est, ideo dicit: Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: & uos igitur serui estis, quia peccatores. Insuper quia uerisimile erat illos dicere: quamuis tali seruituti obnoxij sumus, sed sacrificia habemus, sed sacerdotes qui purgabunt nos à peccatis: dicit, quod & illi serui sunt. Omnes enim peccauerunt, & indigent gloria dei. Et sacerdotes uestri quum & Rhom. 3. ipsi serui sint, non habent potestatem alijs dimittendi peccata, quod & ipse Paulus manifestius dicit: Opus habet sacerdos pro seipso offerre, sicut & pro populo: quia & Heb. 7.

ipse infirmitati obnoxius est. Seruus (inquit) non manet in domo, hoc est non habet potestatem expendendi, eo quod non sit paterfamilias, hoc est dominus domus: filius autem dominus domus est, & manet in domo. Domum autem dicit potestatem, sicut
 Ioan. 14. & alio loco principatū ita nominat: In domo (dicens) patris mei mansiones multae sunt. Igitur uestri quidem sacerdotes quum serui sint, potestatem nō habent remittendi peccata. At filius ego maneo in domo, hoc est potestate & principali autoritate: quum sim dominus domus, libertatē uobis concedo. Omnia enim mea sunt, & æqualis potentiae & potestatis cū patre sum: & si ego liberos uos reddidero, tunc uera libertate redimemini. Sic nunc quidem falsam libertatem celebratis: uere autem & re ipsa liberi à me eritis.

Scio quod semen Abraham sitis, sed quæritis me interficere: quia sermo meus non habet locū in uobis. Ego quod uidi apud patrem meū, loquor: & uos quod uidistis apud patrem uestrum, facitis. Vos quidem (inquit) uos ipsos facitis semē Abraham, & ego uobis assentior, quod carnalem nobilitatē quæ ex illo sancto seruetis. Veruntamen spiritalis cognatio à uobis abest. Ille iustus & misericors, & hospitalis. Vos autem (ut aliā quidem uestram uitam præteream, hoc ipsum autem quod manifestum & quod nunc operamini, exaninem) homicidæ estis & inmisericordes: quæritis enim me occidere, & mortis reū me esse dicitis. Igitur quomodo illius filij uere estis, qui ita paternos characteres reliquistis? Si igitur genere gloriamini, debetis & uirtutem illius imitari. Deinde ut non possint dicere, iuste te quærimus ad occidendū, ponit causam: Non enim propter aliud insanitis contra me, quā propter sermonē meum, qui sublimior est uestra cogitatione, & à uobis capi nequit: quamuis non propter hoc oportebat occidere, sed magis orare, ut doceam dogmatū sublimitatem, & colere, & obseruare. Insuper ut ne dicant, quia & meritō te odio habemus propter sermonem tuum: non enim dicis à deo, sed à teipso: & propterea non possumus capere doctrinā tuam: dicit, Non à meipso loquor, sed quæ apud patrem meum uidi, hæc loquor, Vos autem quod uidistis apud patrem uestrum, facitis. Nam ego quidem (inquit) diuina & cœlestia loquor, & patrem meum per hæc exprimo: & uos patris uestri imaginem perfectam refertis, diabolum scilicet. Quando autem audis, Quod uidi loquor: non intellige corporalem uisionē, sed naturalem cognitionem & ueram. Nam sicut oculi bene uidentes uident quod uerum, & nō mentiuntur: ita & ego uere illa loquor, quæ cognoui apud patrem.

Responderunt & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit enim Iesus: Si filij Abraham essetis, opera Abraham faceretis. Nūc autem quæritis me interficere, hominem qui ueritatem uobis locutus sum, quam audiui à deo: hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris uestri. Dixerunt itaq; ei: Nos ex stupro nō sumus nati, unum patrem habemus deum. Ipse quidem patrem eis adscribit diabolum, cui similes eos operibus uidet. Contrā, illi multum Abraham iactant. At dominus sanguinariae eorum uoluntatis meminit, & à genere iusti eos abducit, ut nimiam gloriationem eorum tollat: & persuadeat, ne in hac uana carnalis nobilitatis spuma spem habeant, sed in uoluntatis similitudine. Et profecto, sicut medicus animarum, comprimit feruorē & ulcus, quod ex opinione generis Abraham natum, prohibebat accedere ad Christum, putantes sufficere ad salutem hanc nobilitatem. Vbi igitur estis filij Abraham, quum sitis homicidæ & quæritis me occidere? Propterea ne quis dicat, iuste quærunte te occidere, inquit: hominem non aduersarium deo, neq; suam quærentem gloriam, sed quæ audiui à patre meo, illa, nempe ueritatem, dicentem. Qualis autem erat ueritas ista? uel quod æqualis sit patri, & non seruus sicut unus prophetarum, sed filius, nihil proprium uel faciens, uel docens, sed omnia quæ patris. Nam propter hæc quærebant illum occidere. At illi rursum dicebant: Nos ex fornicatione non sumus nati. Vide stultam inflationem. Dominus & à cognatione Abraham eiicit eos: at illi sic arrogantes sunt, ut præ arrogantia seipso & dei filios faciant. Nam quia audiuerant, Filius primogenitus meus Israël, gloriabant de diuina adoptione. Tamen si eos etiam audire oportebat, quod deus alio loco dicit: Filios genui & exaltaui, illi autem me respiciunt. Quamuis autē dominus potuisset eos arguere, quod ex stupro multi eorū fuissent nati: nam contra legem admiscebantur

bantur Gentilibus Hebrææ mulieres: & Iudæi Gentilibus: non tamen facit hoc. Non enim studebat reprehendere eorum carnalem ignobilitatem: sed in hoc, toto studio incumbere, ut degeneres eos secundum spiritum ostenderet.

Dixit ei Iesus: Si deus pater uester esset, diligeretis utique me: ego enim ex deo processi & ueni, neque enim à meipso ueni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non agnoscitis, quia non potestis audire sermonem meum. Postquam eiecit eos à familia Abraham, ipsi in arrogantia proficientes faciunt deum patrem. Vbi enim approbrauit eis quod homicidæ essent, ipsi pro defensione afferunt, quod deum uindicerent. Et propterea consultant contra eum, & talia dicunt. Ideo & dominus monstrans, quod planè non deum uindicerent, neque filij sint dei, meditantes eadem contra se, sicut illi arbitrabantur, sed magis aduersarij essent deo, dicit: Si deus pater uester esset, diligeretis me. Ego enim ex deo exiui, in mundum uidelicet, iuxta aduentum in carne. Non enim sum aduersarius deo, à quo ueni: & ita illius uos estis inimici, me impugnantes. Quare sermone meum non cognoscitis neque intelligitis, neque cogitatis quæ dicam: omnino planè propter nihil aliud, quàm quod non potestis audire sermonem meum, hoc est non uultis. Non posse enim, pro non uelle ponitur. Quandiu enim in uobis odium fuerit, & mens sanguinaria, quomodo poteritis audire quæ dico?

Vos ex patre diabolo estis, & desiderijs patris uestri uultis obsequi. Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit: quia non est ueritas in eo. Quum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater eius. Ego autem quia ueritatem dico, non creditis mihi. Dixerat, non potestis audire sermonem meum, hoc est non uultis. Deinde subdit & causam, propter quam non uolebant: eo quod, inquit, ex patre illo uestro estis, quod dico diabolo. Nam uos quidem ascribitis uobis patrem deum per arrogantiam, & opera uestra testantur diabolum patrem uestrum magis germanum. Nam eius desideria uultis facere. Et non dixit, opera: sed, desideria: ostendens mire affectos homicidij, mendacijque libidine, quæ maxime propria mala sunt diaboli. Ille enim homicida fuit ab initio, atque ita uos quoque quærentes me occidere, similes facti estis illi, qui Adam occidit, quia & ille in ueritate non stetit, sed mendacij est pater. Igitur & uos mentientes & dicentes, quod non sim ex deo, & non stantes in ueritate, neque manentes in meo sermone, illius filij estis, qui mendacium peperit. Nam ille & deum apud homines criminatus est, Euæ dicens: Inuidens uobis prohibuit uos à ligno. Et iterum apud deum homines accusauit falso, ut Iob dicens: Non gratis Iob colit deum. Quum igitur loquitur mendacium, ex proprijs loquitur: hoc est, homines quidem mendacio uti, quasi re aliena utuntur eo. Diabolus autem quum mendacio utitur, re propria utitur. Nam ipsius est proles, & ipse proprie est mendax: & pater eius: hoc est, mendacij ipse est pater. Dixit enim ad Euam: Quacumque die comederitis, eritis sicut dii. At illi mortem magis uindemiarent. Ego autem (inquit) quia ueritatem dico, non creditis mihi. Nihil enim aliud potestis in me arguere, quàm solam ueritatē: & hinc est illa uestra contra me rabies, quia filij patris mendacij estis.

Quis ex uobis arguit me de peccato? Si ueritatem dico uobis, quare uos non creditis mihi? Qui ex deo est, uerba dei audit: propterea uos non auditis, quia ex deo non estis. Responderunt igitur Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quod Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Dæmonium non habeo, sed cohonesto patrem meum: uos ignominia affecistis me. Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet. Quia dei filios seipsos nominabant, inquit: Si dei estis filij, utique peccantem debetis odio habere. Si igitur & me quem odio habetis, potestis arguere peccantem, manifestum quod iuste odio me prosequimini: quod si nemo potest arguere, manifestum quod propter ueritatem me exosum habetis. Quam autem ueritatem? Omnino quia dixerat se dei filium, id quod uerissimum est. Quum autem is qui ex deo est, uerba dei audit: ita etiam uos, si dei filij essetis, non à me audiendo declinaretis, neque ad mortem quæreretis eum qui è supernis uenit filium dei, & ea quæ dei erant loquentē. Igitur dominus quidem ita mansuete cum eis locutus est: at illi

ad cōiicia pergunt: Nōne bene (inquit) dicebamus, Samaritanus es tu, & dāmoniu habes? Samaritanū ipsum dicebant, quod morem Iudaicum destrueret, nempe sabbatum. Samaritani enim non egregie Iudaizabant. Dāmoniacum autem illum uocant, fortassis quidem & hoc modo, quo eum eiicere dāmonia dicebant in principe dāmoniorum. Semper enim calumniabantur eum eiicere dāmones in Beelzebub, quum faceret miracula. Fortassis autem secundum quod reuelauit ipsorum cogitationes, dāmonium eum habere cogitabant, putantes à dāmonibus ei reuelata cordis arcana. Quando autem dixerunt eum Samaritanum? Nusquam enim Euangelista hoc dixit. Manifestum igitur quod multa prātermiserint Euangelistae, & non omnia scripserint, sicut alio loco assignauimus. Igitur illi quidem talia per ignominiam profecerunt, ipse autem patienter in se iniurias suscipit. Nam quum seipsos filios dei dicerent, uehementer eos arguit, ueritatem uindicans: quando autem ipsum iniuria afficiunt, nō ulciscitur: docens & nos quæ cōtra deum sunt, uindicare: quæ aut contra nos, mansuete ferre, sicut & ipse mansuete dixit: Ego (inquit) dāmonium non habeo, sed honoro patrem meum. Quomodo autem honorabat patrem? Vlscens illum, & non sciens eos, qui homicidæ erant ac mendaces, saluatoris & ueritatis filios nominari. Vos igitur (inquit) eo quod honoro patrem meum, quem uos iniuria afficitis, dum falso affirmatis ipsum esse patrem uestrum, propterea me ignominia afficitis: sed quamuis ego meipsum non uindico, sed quū iniuria afficior sustineo, ne existimetis inultam fore iniuriā hanc. Est enim pater, qui me ulciscitur: quia propterea iniuria afficior quod ipsum ulcisor, & non patior uos, qui uos illius filios asseritis. Esto igitur, qui quærit gloriam meam: sed & potest iudicare & condemnare eos, qui iniuria me afficiunt. Sape enim quis quærit ulcisci, & nequit ipse iudicare. Igitur pater & quærit filij gloriam, & potest iudicare, eapropter dixit: Est qui quærit, & iudicat.

Amen amen dico uobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non uidebit in æternum. Dixerunt ergo illi Iudæi: Nunc cognouimus quod dāmonium habeas. Abraham mortuus est & prophetae, & tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit, nō gustabit mortem in æternum.] Omiserunt autem illi quidam dāmonia, ipse autem quæstionē de gloria sua & defensionem patri cōmittens, ad admonitionem & doctrinam uertitur, benefaciens his qui iniuria prosequuntur: ita oportet & nos ulcisci inimicos. Si quis sermonem meum seruabit: hoc est, si credendo simul & uitam habet puram. Tunc enim quis uere tenet doctrinam domini, quando & puram habet uitam. Talis igitur non uidebit mortem, qua peccatores in futuro seculo, immortali supplicio traduntur, & uere uita excidunt. Insuper & significat eis, quod si quis sermonem meum seruauerit, nō moritur, quanto minus ego? Quid igitur sœuitis contra me? à quo tam procul abest, ut detineatur à morte, ut & alijs magis ueram conferat uitam. Nam qui credunt, quamuis moriantur naturaliter, attamen in deo uiuunt. Sed Iudæi quid ad hæc dicunt? dāmonio ipsum agi putant, quod aliena quædam, quasi mente captus, diceret. Num qui sermones dei auribus perceperunt, mortui sunt Abraham & prophetae: & qui tuos auscultant, nō moriuntur? Profecto nunc, aiunt, cognouimus multis & copiosis argumentis, quod dāmonijs actus hæc dicas.

Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est, & prophetae mortui sunt? quē teipsum tu facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Pater meus qui glorificat me, quem uos dicitis deum uestrum esse, & tamen non cognouistis eum: ego autem noui eum. Et si dixero quod non nouerim eum, ero similis uobis mendax: sed noui eum, & sermones eius seruo.] Insipientes illi quum nō intelligerent de qua morte dominus diceret, quæ credentes in se læsura nō esset: loquuntur ad eum stultissima quædam & insipientissima uerba. Vide enim quomodo respondent: Num tu maior es patre nostro Abraham? Et utique sic oportebat dicere, num tu maior es deo? Hi sermone dei audito mortui sunt: & qui tuum audiunt, non moriuntur: sed non sic. & quid dicunt? Volentes eum ostendere & Abrahamo minorem. Ipse autem dominus, non reuelat eis de qua morte dixerit: quod autē Abrahamo melior sit, persuadet

persuadet eis paulò post. At qd' dicunt, Quem teipsum facis? contumeliose dicunt. Tu qui nullius momenti es, qui fabri filius, qui ex Galilæa, quē teipsum facis? Neq; opera neq; ueritas, neque scriptura, sed tu, quem teipsum facis? rapis enim gloriā. At dominus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est, sicut uos putatis: nunc autē est alius qui glorificat me, pater meus. Glorificauit enim ipsum semper, atque id per prophetias de illo, & per testimonia de cœlis, & per innumera & immensa miracula. Hunc autem patrem uos (inquit) dicitis, quod deus uester. Sed neq; ut meum patrem ipsum agnoscitis, neq; ut deum uestrum. Nam si ut patrem illum agnosceretis, honore utiq; filium eius prosequeremini: nūc autē dū filium nō colitis, manifestum quod nō cognoscitis illum ut patrem meum. Sed neque ut deum cognoscitis illum, alioqui timeretis sermones eius, ut deus: nūc autem usq; adeo cōtemnitis eum, ut quum ille præceperit, ne occidas, uos meditemini mortem meam, idq; quū non possitis me arguere de peccato. Ex his igit manifestū, qd' modis omnibus eū ignoretis. Ego uero scio eū naturaliter omnē eius noticiā habēs. Qualis enim sum ego, talis & pater. Igitur quia scio meipsum, & ille scit. Si autem dixero quod nesciam eū, ero similis uobis mendax. Nam uos quidē per arrogantiam dicendo, quod eum sciatis, mentimini: atqui ego quum sciam eum, si dixero me nescire, negabo ueritatē. Quā igitur coniecturā affers quod scias eum? quia (inquit) sermonē eius seruo. sermonē uocādo mādāta: neq; enim aduersarius sum illi, neq; aduersarius deo arroganter loquor, neq; mādāta eius soluo. Vos autē, quia sermonum eius transgressores estis, captiq; malis concupiscentijs constringimini, & cades sitis, & alia multa lege interdicta concupiscendo facitis, manifeste declaratis uos ignorare illum. Nam si cognouissetis, seruaretis utiq; sermonem eius, hoc est mandata. Quidā autē sic intelligunt, seruo sermonē eius, hoc est propterea scio eū, quia habeo in meipso sermonē essentiae eius in nullo diminutū, hoc est definitionem: & eadē natura sermonē quem pater habet, hunc ego sermonem in nullo minorem & ipse habeo. Nam eadē est natura, & idem sermo substantiae patri & filio, & ita scio patrem. Nam & sermonē eius substantiae conseruo in nullo minorem. Est autē hęc figura consueta in scriptura, ut quū dicitur: Da nobis auxilium de tribulatione, & uana salus hominis. Hoc loco em̄ *Psalm. 59.* coniunctio, & ponitur pro enim: ut quod dicitur, habeat hūc sensum: Da nobis auxiliū, uana enim salus hominis. Sic & hoc loco: Scio illum, & sermonem eius seruo: coniunctio, & pro enim ponitur. Inquit: Sermonem enim eius seruo.

Abraham pater uester exultauit, ut uideret diem meum: & uidit, atque gauisus est. Dixerūt ergo iudæi ad eū: Quinquaginta annos nondū habes, & Abraham uidisti: Dixit eis Iesus: Amen amē dico uobis, antequā Abraham esset, ego sum. Tollebant ergo lapides, ut iacerēt in eū. Iesus autē abscondit se, & exiuit ē templo, transiens per mediū ipsorū, & præterijt sic. Hoc loco docet, quod maior sit Abrahamo: quia enim illi dicebāt ei, num tu es maior patre nostro Abraham: dicit hoc loco, etiam, maior sum. Etenim ille exultauit, ut uideret diē meū, hoc est, desideratū & optatum habuit illū, & gaudiū authorē scilicet, eo qd' in beneficiū cederet, & nō parui alicuius cōmodi, neq; uulgaris esset dies, sed magni. Diē autē dicit crucē. Nā præfigurabat illū Abraham in oblatione Isaac, & arietis sacrificio. Sicut em̄ illic Isaac ligna, ita dominus crucē portauit: & sicut relictus quidē est Isaac, imolatus autē aries: ita ut deus qdē alienus est à passione, in humana autē natura & carne passus est. Hūc diē crucis Abraham quū præuidisset, gauisus est, eo quod futurus esset in salutē mundi. Insuper hoc loco ostendit eos alienos esse ab Abraham. Siquidē de qbus ille gaudebat, hi insaniebāt. Significat autē, quod nō inuitus passionē aggrediat, siquidē laudat eū q exultauit propter crucē. Nā inde (ut dictū est) salus orbis. Alij autē intelligunt per diem omne tempus aduentus Christi, quod quū Abraham præuidisset, gauisus est, quod ex ipso & semine eius surrecturus esset saluator. & fortassis non solus Abraham gauisus est, sed & omnes, sicut Dauid dicit: Hęc est dies, quā fecit dominus. *Psalm. 117.* exultemus & lætemur in ea. Et ipse quidē hęc dixit. At illi non poterant pertingere ad sublimitatē dictorū, neq; dignabantur interrogare uel discere qd' esset ille dies, quē uidisset Abraham: imò irridet eū, ut insana quādā loquentē. Quinquaginta em̄, inquit, annos

nōdū habes, & Abrahā uidisti: Hoc autē dicebant, existimātes dominū serme esse quinquaginta annorū: tametsi tunc triginta & tres tantū haberet annos. Quare autē nō dixerunt, quadraginta annos nōdū habes, sed quinquaginta: Curiosior sanē hęc interrogatio. Nā simpliciter sic incidit eis, ut memores essent quinquaginta annorū. Veruntamē dicunt quidā quinquagesimum eius annū ad honorem dictum anni iubilei, quo & seruos liberos dimittebant, & possessiones emptæ reddebant, & omnia alia perficiebant, quæ ad honorē dei cōstituta. At dominus dicit: Antequām Abrahā esset, ego sum. Vnde non dicit, antequām Abrahā esset, ego erā: sed, sum. Istud enim uerbū, sum, deo proprie cōuenit, eo quod perpetuus sit & sempiternus, id quod hoc uerbū significat, itaq; si cut pater eius in ueteri, hoc uerbo utit̃. Ego sum qui sum, de Abrahā autē dixit, esse, merito tanquām de corruptibili. Nā qui factus est, & corrūpit̃. Verbū autē, sum, diuinā & ab omni corruptione alienā, sempiternitatem significat: quapropter & Iudæi existimantes hoc blasphemū uerbū, tulerunt lapides cōtra eū. At ipse iterū delitescit, se humilians, ne ante tēpus moriā. Quomodo autem se occultat: nō in angulū tēpli se coniecit, neq; in domunculū quandā fugit, neq; post parietē, uel columnā se incurauit: sed sua magna potestate inuisibilē se fecit insidiatoribus, quāuis per mediū illorū exiret. Et præteriuic sic, hoc est transiuit simpliciter, sic & absq; labore. Vide autē quomodo ipse quidē omnia quæ debebat impleuit. Nā ipse qdē satis eos docuit & de se, & de patre, & monstrauit eis nobilitatē & libertatē uerā, quæ à peccatis libera est, & qd̃ sola seruitus peccati foeda, & in summa nihil eorū quæ oportebat reliquit, illi autē lapidant eum. Ideo relinquit illos, quia non ultra correctionē recipiebant. Annotat̃ autem, quod lapidantes illū, hi erant, de quibus dixit Euangelista, quod crediderunt in eum. Nam sic fides illorum non erat fides, sed temporaria quadam & frigida affectio in his, quæ à Christo dicebantur.

CAPUT IX.

Ergo præteriens Iesus, uidit hominē cæcū à natiuitate, & interrogauerūt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic, an parētes eius, ut cæcus nasceret̃? Exiuit quidē de tēplo dominus, ut furor Iudæorū mitigaret̃: ad sanandū autē cæcū cōuertitur, etiā per hoc signū frangere conās duritiā eorū & imperuasibilitatē, tametsi nihil illis prodesset. Insup & ostēdit eis, quod nō sine causa, neq; arrogāter dixerit, priusquām Abrahā esset, ego sum. Ecce enī miraculū facit, quale nullus unquām prius. Nā etsi qs aperuerit oculos cæci, nō tamē cæci nati. Manifestū igit̃, quod deus sit & ante Abrahā, qui fecit hoc, quod à seculo nō factū est. Dedita autē opera ad cæcū uenit, non ille ad ipsum: prōinde & discipuli quū uidissent eū tā intente spectantē cæcū, interrogāt, quis peccauit: hic, uel parētes eius, ut cæcus nasceret̃? Nā apparet qdē interrogatio frigidior. Quomodo em̃ peccasset, priusquām nasceret̃? Neque enim apostoli Gentiles nugas receperunt, quo anima ante corpus in alio mūdo uersans peccet, ac deinde pœnā quandā recipiat in corpus descendens. Piscatores enim quū essent, neq; audierant tale quiddā: quia hęc philosophorū dogmata erāt. Vide igit̃ insipiens quæstio, sed ei qui nō attēdit. Disce em̃, quod apostoli dicente Christo ad paralyticū: Ecce sanus factus es, nō ultra pecces, ut ne deteri⁹ quiddā tibi fiat. ubi cæcū uiderūt dubitāt, & quasi talia dicūt. Esto ille ppter peccata paralyticus fuit, de hoc em̃ qd̃ dixeris: nūquid ipse peccauit? Sed hoc dicere nō potes: nā à natiuitate cæcus est. Nū parētes eius? Neq; enim filius pro patre punit̃. Igit̃ nō tā interrogāt, quām dubitando hęc dicunt. At dominus soluens dubiū illorū, dicit: Neq; hic peccauit: nā quomodo peccasset priusquām nasceret̃? neq; parētes eius. Nō dicit autē hoc, qd̃ nō liberauerit eos à peccatis. Nō em̃ simpliciter dixit, qd̃ nō peccauerit parētes: sed addidit, ut cæcus nasceretur: nā peccauerunt quidē parētes eius, sed non inde huic cæcitas. Neq; enim iustū est propter parentū peccata affligi filios, qui nō iniuste agunt, & hoc deus docet p̃ Ezechie lē, dicēs: Patres comederūt tuā acerbā, & dētes filiorū obstupefcūt. Legē itē ponit & p̃ Deut. 24. Moſen: Nō moriet̃ pater pro filio. Sed dixerit quis, Quomodo scriptū, qd̃ reddat peccata patrū in filios in tertiā & quartā generationē? Dicendū igit̃, quod primū quidē nō sit generalis